

VIVESIANA

Vol. I

2016

ASSOCIACIÓ D'AMICS DE LLUÍS VIVES
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

VIVESIANA

ISSN 2445-236X | Vol. 1. 2016

Edita: Associació d'Amics de Lluís Vives – Universitat de València

C./ La Nau, 2

46003 València

URL permanent: <https://ojs.uv.es/index.php/VIVESIANA>

Consell científic

Antonio Ariño Verdú (Universitat de València, Espanya)

Francisco Calero (Universidad Nacional de Educación a Distancia, Espanya)

Karl Kohut (Katholische Universität Eichstätt-Ingolstadt, Alemanya)

Marina Mestre Zaragoza (École Normale Supérieure, Lyon, França)

Gilbert Tournoy (Katholieke Universiteit Leuven, Bèlgica)

Consell editorial

Marco Antonio Coronel (Universitat de València)

Francesc J. Hernández (Universitat de València)

Helena Rausell (Universitat de València)

VIVESIANA és una revista científica anual, que té com a objectiu la publicació d'estudis sobre Joan Lluís Vives i el Renaixement. Es publica en Open Journal System. La secció ARTICLES està sotmesa a avaluació.

VIVESIANA

ISSN 2445-236X | Vol. 1. 2016

INDEX

Introducció	5-7
Obres de Vives	9-30
[L. <i>Vivis in Tacito emendatio</i>]	11-13]
[<i>Esmena de Lluís Vives a Tàcit</i>]	14-15]
[<i>Enmienda de Lluís Vives a Tácito</i>]	16-17]
Fragments d'una obra perduda	
<i>Fragments of a lost work</i>	
Francesc J. Hernández	11-30
Articles	31-86
Estratègia i transcendència dels noms en els Diàlegs de Joan Lluís Vives	
<i>Strategy and transcendency of the names in the Dialogues of Juan Luis Vives</i>	
Adela Codonyer Nácher	33-43
La cabeza y el cuerpo: Teología, política y género en Luis Vives	
<i>The head and body: theology, politics and gender in Luis Vives</i>	
Pedro García Pilán	45-62
Un professor valencià exiliat recorda l'exiliat Lluís Vives	
<i>A Valencian exiled teacher remembers the exiled Lluís Vives</i>	
Josep-Vicent Garcia Raffi	63-71
[Annex. Valenciania de Vives per Julià Amo	70-71]

VIVESIANA

ISSN 2445-236X | Vol. 1. 2016

Apuntes apologéticos a *De institutione foeminae christianae* de Juan Luis Vives

Apologetic Notes to De institutione foeminae christianae of Juan Luis Vives

Raúl Francisco Sebastián Solanes

73-86

Miscel·lània

87-122

VIVES & MARCH, DRAPS. Comèdia tràgica en vuit escenes

Josep Sanz Biosca

89-122

Llibres

123-126

Vives, educador

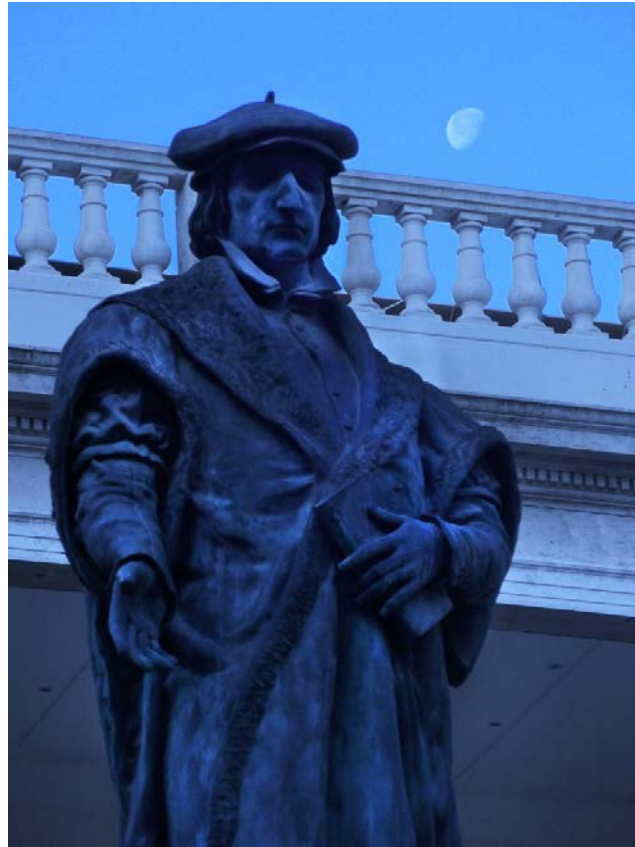
Francesc J. Hernández

125-126

Fotografia de contraportada

María Magdalena Ruiz

127

MISCEL·LÀNIA

VIVESIANA

VIVES & MARCH, DRAPS.-

COMÈDIA TRÀGICA EN VUIT ESCENES.

Josep Sanz Biosca

Presentació

Josep Sanz i Biosca (Ontinyent, Vall d'Albaida, 1946).-

Escriu l'obra de teatre «Vives & March, draps» impressionat per la història tremebunda de la família judeoconversa de Joan Lluís Vives i March, l'humaniste, i especialment de sa mare Blanquina, condemnada per la Inquisició per judaïtzar.

Posteriorment compon l'òpera en 3 Actes «Blanquina March» (encara sense estrenar) adaptant l'obra teatral al nou format operístic.

És autor d'una altra òpera, de cambra en aquest cas, «El Versador», estrenada, i està treballant en una 3a.

Ha escrit cançons musicant a diversos poetes, i pròpies; Tonates per a piano, un quartet de corda, un quintet de metalls, un quintet de vent, música de cambra diversa, peces instrumentals i un parell d'obres simfòniques (majorment sense estrenar encara).

De les 5 obres de teatre que té escrites, només s'ha estrenat «Vives & March, draps». Ha publicat la novel·la «Da Capo, mestre» i un patracol de poesia anomenat «Plaça de Nàpols i Sicília (encants, puces i il·luminats)».

VIVES & MARCH, DRAPS.-

COMÈDIA TRÀGICA EN VUIT ESCENES.

(València. Segle XVI. La família de l'humanista Joan Lluís Vives i March, perseguida a mort per la Inquisició).

DRAMATIS PERSONAE

Justícies, 3 (Malcarat, Carnisser, Gànguil).
LLorenç, de jove, íntim de Lluís Vives i Valleriola, pare de J.LL.Vives.
LLorenç (confident del fill, J. Ll. Vives). 20 anys després.
Joan Lluís Vives i March, l'humanista.
Blanquina March i Almenara, donzella.
Pare de Blanquina March.
Mare de Blanquina March.
Lionor, germana de J.Ll.Vives.
Germanes A i B.
Soterrador.
Son fill.
Ronc, agutzil.
'Angelets' (damunt cavalls de cartó)
Autoritats, combregants, capellans, poble, al carrer i als balcons.

PRIMERA ESCENA.-

- Agutzil.- (Cara el públic):
 Aquella d'allà (senyalant-la) era la botiga dels Vives, a la ciutat de València (el rètol salta a la vista: VIVES & MARCH, DRAPS). Aquesta és la crònica modesta dels fets ocorreguts en aquesta ciutat desitjada per molts, entre la família jueva de Joan Lluís Vives i March, l'humanista, i el Tribunal del Sant Ofici.
- Llorenç, jove amic de Lluís Vives i Valleriola, es troba al carrer amb Malcarat, Justícia del Tribunal del Sant Ofici. El Justícia porta un cartipàs a la mà, i sembla enfeinat (fa mutis pel fòrum).
- Malcarat.- Quant de temps, fill!
- Llorenç.- He estat fora, senyor.
- Malcarat.- Obligacions professionals, potser?
- Llorenç.- Familiars. València s'enyora de seguida. Ai!... (sospirant).
 I vós? Com aneu, Justícia?
- Malcarat.- Aqueferats. Dormim amb els ulls oberts, ¿m'entens? La salut de l'Església ho demana. Per cert, fill, no éreu vós amic d'un tal Lluís Vives i Valleriola?
- Llorenç.- I ho sóc encara. S'esdevé alguna cosa amb ell?
- Malcarat.- No res. De moment... Se l'ha citat a declarar. També a una donzella que porta per nom Blanquina... deixa'm mirar... (traient un paper del cartipàs) Blanquina March (llegint). La coneixeu per casualitat?
- Llorenç.- No personalment. Però me n'ha parlat, Lluís... I...?
- Malcarat.- Se l'acusa d'haver blasfemat contra la mare de Déu.
- Llorenç.- A ella!?
- Malcarat.- No! Bo. Sí!
- Llorenç.- Ah! A Lluís, dieu?
- Malcarat.- Vives i Valleriola, sí (llegint del cartipàs que porta a la mà).
- Llorenç.- Públicament? Blasfemar públicament, senyor?
- Malcarat.- Mut! Això sí que... De vegades les paraules, que el vent amaga sovint, les aboca després allà on vol, maleït.
- Llorenç.- O agraït. Depén...Cosa endimoniada!
- Malcarat.- Com?
- Llorenç.- No, les paraules...
- Malcarat.- Setze anys té, diu l'informe. És ver, això?
- Llorenç.- Sí. L'assumpte és greu, senyor?
- Malcarat.- Se l'acusa d'haver judaïtzat en companyia dels seus parents.

- Llorenç.- Judaïtzat, dieu? En secret?
- Malcarat.- No puc...
- Llorenç.- Qui els ha vists?
- Malcarat.- Qui els ha vists, qui els ha vists! Un pardalet. Ha! Ha! On creieu que viviu, xicarró? Es reconverteixen... diuen... però tornen per on solien.
- Llorenç.- (silenci).
- Malcarat.- Et faré una confidència, prudent Llorenç. Totes les sinagogues clandestines de València estan sota l'aguait del Sant Tribunal.
- Llorenç.- Jo no cerque els amics demanant-los prèviament de quina religió, ni de quina nació són, Justícia.
- Malcarat.- Veig que teniu els arguments on cal. Sou un jove íntegre... Però, compte! Fins a cert punt, eh?... Millor proveir abans..., que guarir després. Recordeu-ho. Les aigües venen tèrboles.
- Llorenç.- M'atemoriu.
- Malcarat.- Què podeu témer, vós, i els vostres? Sou cristians de sempre, ¿no és ver? Que les nostres accions no enterbolesquen la marxa del món, xicot (anant-se'n).
- Llorenç.- No cal inquietar al poble senzill, ni molt menys al Ca Cerber, ¿veritat?
- Malcarat.- A qui, dieu?(tornant-se'n).
- Llorenç.- Al gos, senyor.
- Malcarat.- Quin gos?
- Llorenç.- El vigilant del palau...
- Malcarat.- Teologia, fill?
- Llorenç.- Mitologia, en tot cas.
- Malcarat.- A aquestes hores, Llorenç?
- Llorenç.- (silenci)
- Malcarat.- Mireu pel vostre honor i patrimoni.
- Llorenç.- Ho tindrè ben en compte!
- Malcarat.- Adéu-siau (anant-se'n).
- Llorenç.- A reveure, senyor.
- Malcarat.- El Ca Cerber... ai, ai, ai! M'havia paregut...
(fent així-aix+a amb la mà).

SEGONA ESCENA

- Agutzil.- Els Justícies del Tribunal del Sant Ofici, Malcarat, Carnisser i Gànguïl, prenen declaració a na Blanquina March i Almenara, donzella (fent una lleu reverència i canviant de lloc).
- Malcarat.- Blanquina March i Almenara, de catorze anys (llegint, en veu alta). Ronc, entreu-la de la mà.
- Carnisser.- Sigueu gentil amb ella, agutzil. Justícia i joventut no deuen renyir l'una amb l'altra.
- Agutzil.- Fa feredat, Justícia! L'audiència és plena de roba estesa (renegant).
- Carnisser.- Mut, bidell! (cabrejat). La responsabilitat del Sant Tribunal no és una tasca gens gustosa. Ni València ni Castella se l'ha treta de la mànega, a posta, per a fastiguejar les ànimes.
- Malcarat.- Vinga! No us ho prengau així, Carnisser.
- Gànguïl.- El temps corre que vola. Comencem, doncs!
- Malcarat.- Porta'ns-la, Ronc!
- Agutzil.- De seguida. El Sant Tribunal crida na Blanquina March i Almenara, donzella (en veu alta. L'ajuda a entrar donant-li la mà).
- Malcarat.- Sou vós Blanquina March i Almenara?
- Blanquina.- Jo sóc, Justícia (té unes finíssimes pigues a la cara, com si haguera pres massa sol, o estiguera embarassada).
- Carnisser.- Se us acusa d'haver blasfemat contra la Mare de Déu.
- Blanquina.- (silenci)
- Malcarat.- ¿Teniu alguna cosa a dir en favor vostre?
- Blanq.- (silenci)
- Carnisser.- El Sant Ofici no li fa la guitza a ningú sense tenir-ne proves contundents, xiqueta (pujant el to).
- Blanquina.- Res més lluny...
- Agutzil.- Calleu donzella, per l'amor de Déu (li diu, tapant-se la boca amb la mà, i posant-se en un cantó de l'escenari).
- Carnisser.- Heu fet, vós, lo dejuni del perdó?
- Blanq.- Sí. Quan era nena.
- Carnisser.- Quantes voltes?
- Blanq.- Una, de ben llarga.
- Carnisser.- Quant de llarga?
- Blanq.- No s'acabava mai. La mare m'ajudava a dur-lo amb dretura.
- Carnisser.- ¿Sabíeu que el dimoni s'aprofita de la carn tendra per a penetrar, insidiós, dins l'ànima desvalguda?
- Blanq.- (silenci)

- Carnisser.- Alceu la mà dreta. Contesteu amb el cor.
- Blanquina.- (Alça el braç).
- Carnisser.- Abjureu, en veritat, de les temptacions i seduccions del dimoni contra el Sant Nom de Déu i la Doctrina de la Santa Mare Església? (llegint).
- Blanq.- N'abjure.
- Carnisser.- Abjureu, en veritat, de la calúmnia, la injúria, el fals testimoni contra la Verge Maria, Mare de Déu?
- Blanq.- N'abjure.
- Carnisser.- Abjureu, en veritat, de la supèrbia de creure-us lliure de pensar i actuar al vostre albir, sense retre-li homenatge, obediència, i submissió, a l'única vertadera religió?
- Blanq.- N'abjure.
- Malcarat.- Sou, i sereu cristiana catòlica-apostòlica-romana d'ara endavant, fins a la consumació de la vostra còrpora?
- Blanq.- Sóc i seré cristiana (sense veu)
- Malcarat.- Amb convicció, donzella!
- Blanq.- Sóc i seré cristiana, Justícia!
- Gànguil.- Bah! (fastiguejat)
- Malcarat.- El Sant Tribunal, per a expiació vostra, us mana que reciteu el "Pater-Noster" i el "Credo in unum Deum".
- Malcarat.- Podeu començar.
- Blanq.- Pare nostre...
- Malcarat.- Agenollada!
- Blanq.- ...que sou al cel (agenollant-se). Siga santificat el vostre nom. Vinga a 'vosaltres' el nostre regne...
- Malcarat,
Gànguil, i
Carnisser.- (Es miren tots tres, estranyats)
- Malcarat.- Com heu dit?
- Blanq.- Vinga a 'nosaltres', perdó, el vostre regne...Faça's la vostra voluntat, així a la terra com al cel. El nostre pa de cada jorn doneu-nos-el, Senyor, el dia d'avui...
- Gànguil.- Prou! Ara el 'Credo in unum Deum'
- Blanq.- Crec en un sol Déu... Pare totpoderós... creador de cel i terra... De tota cosa visible i invisible. I en un sol Senyor, Jesucrist, Fill Unigènit de Déu, nascut del Pare abans de tots els segles...
- Carnisser.- Qui us ha ensenyat a resar en llengua vulgar valenciana?
- Blanq.- A casa... He après... a casa.

- Carnisser.- ¿A casa?¿Amb qui?¿Com? ¿Amb què?(esverat)
- Blanq.- Al “Libre del poble de Déu”, Justícia.
- Gànguil.- ¿Què és això?!¿Qui és l'autor?!(desconcertat)
- Blanq.- (silenci)
- Gànguil.- Pel teu bé, et mane que contestes, donzella.
- Blanq.- El pare Riutort Mestre.
- Carnisser.- Qui és aquest?(en veu baixa, a Malcarat).
- Malcarat.- Un capellà agermanat, que vol, foll, donar-li doctrina al poble en llengua vernacle (com sense donar-li importància).
- Carnisser.- Com dieu?
- Malcarat.- Creu, beneitó, que el poble arribarà a pregar-li a Déu en valencià.
- Carnisser.- En valencià?!
- Malcarat.- Estava suspecte d'aprovació “in extremis”, crec. Però ja ha estat aprovat “pro domo sua” pel Bisbat, tinc entés.
- Gànguil.- Aprovat, dieu?
- Carnisser.- “Qui sembla vents, recull tempestats...”
- Gànguil.- Senyories, per favor!! (diu, autoritari, trencant la xerrada). Ja ho aclarirem això més endavant.En qualsevol cas, Blanquina March, si voleu renovellar la fe en Jesucrist, l'heu de recitar en llatí, llengua de l'Església, llengua de Déu!
- Carnisser.- Recordeu, donzella, que “l'arrel de tot bé és la fe, e per ço creix lo tronc, que és caritat, e, après, virtuts e bones obres”, com digué el sant.
- Blanq.- Credo in unum Deo..., Pater Omnipotentum...
- Malcarat.- Patrem omnipotentem! (corregint-la).
- Blanq.- Creator de Celis et Terrae..., no crec que puga.
- Malcarat.- Factorem caeli et terrae! (cabrejant-se).
- Blanq.- No puc.
- Carnisser.- Com?
- Blanq.- No me'n recorde.És massa difícil.
- Gànguil.- ¿Segur?¿No l'heu après... ‘a casa’, també?(inquisitiu).
- Malcarat.- Deixeu-li el missal,
- Carnisser.- Abandoneu-vos dins d'ell com una barqueta s'abandona dins la mar immensa, xiqueta.
- Carnisser.- Amb fe. Llegiu amb fe, Blanquina (Li'l deixa, obert).
- Blanq.- Visibilium ómnium et invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo, Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem Patri: per quem

omnia facta sunt. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de cælis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato passus et sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum Scripturas. Et ascendit in cælum, sedet ad dexterem Patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare vivos et mortuos cujus regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum et vivificantem: qui ex Patre Filio... que procedit. Qui cum Patre et Filio qui locutus...

- Gànguil.- Simul adoratur et conglorificatur! Per favor!!
- Blanq.- Qui locutus est per prophetas, perdó. Et unam sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi sæculi. Amen.
- Malcarat.- (després d'un silenci) Sapiau, Blanquina, que Jesucrist hi viu a l'hòstia consagrada de manera eternal. Pregueu-li, doncs, i rebreu perdó i conhort.
- Carnisser.- No oblideu que va ser escarnit, pres, lligat i crucificat per tots nosaltres.
- Gànguil.- Que no us tornem a cridar mai més per aquesta causa roÍna de judaítzar. Tingue-ho en compte si no voleu córrer el risc esfereïdor del foc, donzella.
- Carnisser.- Que déu vos beneísca.
- Malcarat.- Ell és qui dóna les gràcies, i Ell qui les recull. Ronc!
- Agutzil.- Mame, Justícia.
- Malcarat.- Farem un descanset.

ESCENA TERCERA

- Malcarat.- Quina xiqueta, Carnisser (traient-se la toga)
- Carnisser.- Bonica, ¿veritat? (traient-se la toga).¿No li ha notat vosté?...
- Malcarat.- ¿Com?
- Carnisser.- M'ha semblat... un punt així...
- Malcarat.- Vol dir com si estiguera... (encenent-se una pipa).
- Carnisser.- Exacte! Sap eixos llavis carnuts, succulents? No em tire el fum, per favor!
- Malcarat.- Quina desimboltura!
- Gànguil.- Què poca vergonya!
- Carnisser.- Les jovenetes d'eixa nació malèfica són fecundes ben prompte.
- Gànguil.- Una declaració sense suc ni bruc. De memorieta (enrotllant-se un cigarret). Se reconvierten —y qué fácil se lo ponemos, eh!— i aul, al carrer, a fer-la petar.
- Carnisser.- Em té intrigat. Com resava en valencià! Gànguil, si us plau, no em tireu el fum, vós també. Quina fumera!
- Malcarat.- Sí, com li sonava a la maleïda! Líricament no té res a envejar-li a cap llengua del món, no m'ho negueu. I això que és una parla vulgar.
- Gànguil.- Hombre, Malcarat, ¿què me decidís de nuestro siglo de plata? Jorge de San Jorge, Ausias Marco, Juanote Mascarell...Cal ser estrets! ¿D'on ve el poder i la força del regne?
- Carnisser.- Jordi de sant Jordi, Ausías March, Joanot 'Martorell', Gànguil, 'Martorell'! Si la vostra coneixença judicial...
- Malcarat.- Ep!¿On aneu, Carnisser? (tallant-lo)
- Gànguil.- Ja em direu! Llevat d'això, ¿com pot sostenir-se un regne...
- Carnisser.- Un regne, o una sucursal?(amb un gest de fàstic)
- Malcarat.- Senyoria!
- Gànguil.- ...amb una llengua folklòrica i pelacanyes que només serveix, bé per la poesia, bé per al reneç i el jurament.
- Carnisser.- Insensat!
- Gànguil.- Les parles perifèriques s'acabaran en un tres i no res. I si no, al temps!
- Carnisser.- Potser sí, taboll!
- Gànguil.- Sense ofendre!
- Carnisser.- ¿Creieu que a mi m'agrada condemnar els nostres compatriotes en nom de qui, com si foren malfactors i delinqüents?
- Gànguil.- ¿Compatriotes los 'judíos', Carnisser? Esteu mal de la xaveta.

- Carnisser.- Compatriotes, redéu! A pesar meu. A pesar nostre!
- Malcarat.- ¿Com és possible que un vulgar llepaciris s'atrevesca a traduir al valencià el missal del Sacrifici?
- Carnisser.- Que una xiqueta, amb la innocència infantil del que no ha trencat un mal plat en sa vida deixe en ridícul tot un tribunal de la Santa Inquisició, és cosa de veure!
- Gànguil.- Los valencianos somos algo muy serio. Fue aqui donde se imprimió la primera Biblia del món!
- Carnisser.- No desbarreu, Gànguil.
- Gànguil.- Hace ciento y poco años. ¿No t'ho creus?
- Carnisser.- Sí, home! ¿En valencià, o en llemosí?
- Gànguil.- En apitxat, mira tu... No em feu més ignorant del que sóc.
- Malcarat.- Gànguil té raó. Per cert —entre nosaltres—, he sabut de sotamà que la 'casa' ha paralytitzat 'sine die' la seua edició (pipant satisfet)
- Carnisser.- ¿Per?...
- Malcarat.- Per a què els jueus no tinguen informació sobre els seus orígens. ¿Et pareix poc?
- Gànguil.- Malparits mil voltes!
- Malcarat.- Gànguil, morigera't!
- Gànguil.- Unificació, Malcarat! Por decreto. O expulsió. Però de veritat, eh! Nada de entrar por una puerta, hacer la pantomima del arrepentimiento, y salir por la otra tan campantes... Me pose negre, xe! Només faltaria que després de convertir-se els deixàrem saber d'on vénen i quin déu heretaren...
- Carnisser.- Vós els hi tallàreu el cap, veig.
- Gànguil.- Somos blandos, Carnisser. Molls! Y así nos va!
- Malcarat.- El regne ha fet bon ús dels Furs. Crec.
- Gànguil.- La ley de Castilla, sí, i la 'lei de l'Església' damunt d'ella, eh! La llei de l'Església sobre qualsevol altra!
- Carnisser.- Com dues cadenes nugades al coll...
- Gànguil.- ¿Com?
- Carnisser.- Parleu amb propietat, Gànguil. Per això teniu un sobresou cada volta que guanyeu un juí contra el jueu!
- Gànguil.- Me cague en Judes, Carnisser! ¿Qui és penseu que sou, la Bella Dorment? (embolicant-se l'un amb l'altre).
- Malcarat.- Justícies! Això què vol dir (separant-los)
- Gànguil.- Compatriotes... Jueus, Carnisser. Jueus! El poble brama en contra d'ells.
- Carnisser.- El poble? Els bocuts, els agres, els baladrers, no són el poble. Si no es converteixen estan fora de la llei. D'acord! Però l'Església deuria obrir-los els braços, i no tancar-se com una mare eixorca.

- Gànguil.- ¿Et pareix poc?
- Malcarat.- Abans era fàcil saber la nació i la religió de cadascú.
- Gànguil.- Si no els cremem nosaltres després de judicar-los, ho farà el mateix 'poble'. ¿M'entens, Carnisser? I si no, al temps! Heu vist la festa que munten quan hi ha auto de fe?
- Carnisser.- És una vergonya! Fer justícia és una cosa, Gànguil, però humiliar, envilir les famílies dels condemnats, públicament, és una infàmia! (posant-se la toga) Són compatriotes!
- Gànguil.- Quina ceba! ¿On s'és vist? Teniu el cor desorientat!
- Carnisser.- El que no tinc és estòmac.
- Malcarat.- ¿Sabieu que aquesta doneta té relacions amb aquell xicot, reincident, que declarà fa poc... en Lluís Vives...
- Carnisser.- I Valleriola, sí, me'n recorde bé.
- Gànguil.- ¿Que s'arrecerava darrera d'un cabiscol del Patriarca?(posant-se toga)
- Carnisser.- No! Comerciant en draps. ¿Com ho heu sabut això, Malcarat?
- Malcarat.- Ronc, l'agutzil... Coneix totes les històries.
- Gànguil.- Unes relacions ben avançades...
- Carnisser.- (mirant-lo amb menyspreu)
- Malcarat.- Cadascú troba escalfor allà on pot.
- Gànguil.- Que se lo hagan entre ellos, pues, Malcarat.
- Malcarat.- Què sou aspre, Gànguil!
- Gànguil.- Doncs que bon profit els faça... sempre que no és mesclen impunement amb gent cristiana.
- Malcarat.- ¿Tenen quatre ulls els uns, i només dos els altres? ¿És l'aire que alenem vosté i jo millor que el seu? ¿Quants forats tenim al cul els uns i els altres? Ah, ah! (rient) Qui estiga lliure... ja sabeu la resta.
- Gànguil.- M'avergonyi!
- Carnisser.- Sords i cecs davant l'abús d'una llei en entredit. Llevem-nos les orelles, Gànguil.
- Gànguil.- Demaneu l'excedència, Carnisser. A disgust, se us podrà la fel.
- Malcarat.- Caguera, Gànguil. La maleïda por.
- Carnisser.- Escolteu!...
- Malcarat.- Víctimes! Deixem-ho estar. Ronc! (cridant-lo). Anem a reprendre, senyories.
- Carnisser.- Ho fem tot malament. Por? ¿com no, redéu, com no?
- Gànguil.- Collonades!
- Carnisser.- ¿Hi ha res pitjor que haver de suportar la insània codificada de l'ignorant, i a sobre quedar com un cagat?

Malcarat.- Carnisser!
 Carnisser.- Vaig!

ESCENA QUARTA

(Joan Lluís Vives, l'humanista, i Llorenç, 20 anys després. Vives està lleument coix, rancallós. Romanen tots dos a les seues cambres —a 1000 Km.de distància— en cantons oposats de l'escenari).

Agutzil.- Enraonament a través de l'espai emmanillable entre Joan Lluís Vives i March, des de Bruges, i Llorenç, aquell xicot amic del pare que s'havia trobat casualment amb Malcarat, Justícia, a l'inici, des de València (fa mutis pel fòrum).

J.Ll. Vives.- Estimat Llorenç, poseu-me al corrent d'aquesta tragèdia que m'arrapa les entranyes cada volta que em ve als ulls i m'imagino l'horror dels fets (diu, assegut al seu escriptori, escrivint).

Llorenç.- Si els vostres pares pugueren veure-us (contemplant una fotografia, mentre es disposa, ell també, a escriure). Vaig contar-vos la meua conversa amb M.P., Justícia de la Ciutat i confident nostre?

Vives.- En l'última carta vauu deixar-me la ràbia al cos. València i els meus parents en ella té per mi l'encís embogidor d'una maquinació excessiva. No m'estalvieu les particularitats, us prec.

Llorenç.- La glòria qui la busca no la troba. Les aus malignes que ens governen...

Vives.- A què ve això, ara?(llegint) Escrigueu-me coses sucoses, vingal!

Llorenç.- Vós, “el més cristià dels epígons del Renaixement, victoriós vencedor de musulms i jueus”...(llegint, mentre es posa a passejar per la cambra).

Vives.- Epl, on aneu, com n'hi ha món!

Llorenç.- Deixeu-me que m'esplaie.

Vives.- D'on heu tret això? Per favor!(ell, també, amb una carta a la mà, es posa a passejar).

Llorenç.- No res. Recull pamflets sobre vós. Laudatoris, no us inquieteu. Ja us n'enviaré una recopilació.

Vives.- Pamflets? Què és això?

Llorenç.- No res, senyor. Es fa un resum del llibre. Un extracte. Una síntesi. Per fer-ho fàcil. Com que vós escriviu quasi sempre en llatí...

Vives.- Ah, és això... Sabeu què?Enyore com un xiquet aquell sol d'hivern, els carrerons plens de sons i crits... Quina bozada!València, quin goig! Però com lliberar la còlera i harmonitzar-la amb aquell record dolç i infantil? I com argumentar la impotència que em paralitza i

- em fa sentir culpable, no sé de què?
- Llorenç.- Quina llosa!
- Vives.- Com allunyar la còlera, i ‘comprendre’ a tots aquells que diuen, amb la bava a la boca, ser dels ‘nostres’, Llorenç?
- Llorenç.- Allunyar la còlera? Això és impossible. Li diré perquè. Tenen a punt tothora la cassola dels pets, bullint sense parar. No us han dit res les vostres germanes?
- Vives.- Em tenen a dieta.
- Llorenç.- Doncs, com sabeu, el vostre pare va estar sota la vigilència estricta del Sant Tribunal, molt abans de ser condemnat. Què bons companys fórem...
- Vives.- ¿Encara se sent per dins de les fonts ‘polítiques’, diguem-ne —avantçant-nos als temps a venir—, aquella persistència mesquina en l’extravagància i el desraonament que tant molestava el pare?
- Llorenç.- Llur bram arriba a tot arreu. Com us ho diria? És com una tendència irreductible cap el deliri, el foc, la mascletà eufòrica del perquè vull...
- Vives.- Derrotiste!
- Llorenç.- Ca! València està pletòrica de desig i força. El diner corre i tota festa sembla poca.
- Vives.- M’han arribat remors que mon pare no estava sol entre les flames.
- Llorenç.- Què voleu dir?
- Vives.- Què vull dir, què vull dir! Sabeu exactament què és el que vull dir! (cridant, histèric).
- Llorenç.- Els “autos de fe” no solen ser individuals. Esperen tindre’n uns ‘quants’ per a iniciar-ne els tràmits d’execució.
- Vives.- Qui més va cremar-se en companyia seua?
- Llorenç.- Doncs... algun familiar, crec.
- Vives.- Però qui?!
- Llorenç.- Què més dóna? No us han informat les vostres germanes?
- Vives.- Ja us ho he dit! Em tenen a dieta. Vos ho pregue. No m’ho amagueu més, per Déu! (nerviós).
- Llorenç.- Hi havia Esperança, la vostra iaia.
- Vives.- L’àvia Esperança! Cristo!(colpejant contra la paret)
- Llorenç.- Veig que esteu, com diuen els vostres antagonistes, en la inòpia. Per a alguns estudiosos de la vostra obra, gens ‘vivistes’, sou “peripatètic, ramiste, escèptic, baconià, sensualista...”(llegint)
- Vives.- El bec, Llorenç! D’on us heu tret aquesta vella col·lecció de blederies acadèmiques passades de rosca?
- Llorenç.- No ho dic jo! Està escrit! (pegant manotada sobre la carta)
- Vives.- Vinga! Algú més?

- Llorenç.- No m'estireu de la llengua.
- Vives.- Algun familiar més, dic, Llorenç?!
- Llorenç.- Beatriu March, la vostra cunyada.
- Vives.- Beatriu! (colpejant-se el pit) Purrialla endimoniada! Estan socarrant-los a tots, a tots!
- Llorenç.- Ja està bé, senyor. Per favor!
- Vives.- Qui més?
- Llorenç.- Qui més qui més. La vostra cosina Beatriu Valleriola.
- Vives.- Estan socarrant-los a tots, Llorenç! (caent en terra).
- Llorenç.- I vuit persooones més.
- Vives.- Bords! Maleïts! (arrossegant-se per terra) L'autoritat té el defecte essencial (alçant-se, ajudant-se d'una cadira) de produir monstres. Els monstres ens mereixen tot el respecte (provan d'alçar-se de terra treballosament) perquè a la mínima, si te n'ixes del solc, et poden tallar el cap. No s'avenen a raons fàcilment. Alerta amb els monstres!¿Em sents, Llorenç? Alerta!
- Llorenç.- Quin cantal! L'autoritat vol tostemp el bé de la nació, no és així, senyor?
- Vives.- “Nulla quæstio nec causa nec ænigma...”(aconseguint alçar-se, per fi) Perdó. Així que València bull d'animació.
- Llorenç.- En altres llocs encara és pitjor. Els condemnats són executats sense juí. Els seus béns, com ací, confiscats. De la foguera al cel, com qui diu.
- Vives.- L'Inquisidor General no deu tindre'n notícia...
- Llorenç.- No sigueu beneït!
- Vives.- Llorenç!
- Llorenç.- Perdó! Els gossos del Sant Ofici ni el coneixen, crec. Molts, molts!, som suspects de traïció per causa d'aqueixa fe única que vós defenseu. Acarnissadament, per cert.
- Vives.- Faig el que crec que dec fer, Llorenç! No estic d'acord amb la fe dels meus majors. Ho sent! Per això me n'he anat. Per això estic ací on estic. Cadascú es penja del coll l'esquellot que més li plau, ¿no? Algun dia els hòmens pensaran i viuran lliurement, Llorenç. Algun dia... Ara no és el cas, ¿veritat? La vostra intimitat amb mon pare no vos dóna cap dret a...
- Llorenç.- Deixem-ho estar! No malbaratem l'amistat per un gram de més o de menys... en teologia.
- Vives.- (silenci)
- Llorenç.- El que som és uns cagats. Jo el primer. Estic fart que totes vulguen ser úniques, exclusives, eliminatòries!
- Vives.- (després d'un significant silenci) M'havieu promés posar-me al corrent de la desgraciada història de mon pare amb el Sant Ofici

- (asseient-se de nou).
- Llorenç.- Reconsagrat!
- Vives.- Llorenç!
- Llorenç.- Vaig dir-li que anara en compte. Però no em fèu cas.
- Vives.- Al gra!
- Llorenç.- Doncs bé. Als seus setze anys, poc ençà poc enllà, fou convocat davall les acusacions d’haver blasfemat contra la Mare de Déu, així com d’haver judaïtzat en família.
- Vives.- ¿Mos pares estaven batejats? Sí, no? (dubtant, desorientat) No ho sé, no ho sé, Llorenç. Com és que tinc aquest buit en la memòria?
- Llorenç.- Escolteu açò: Na Castellana Guioret, viuda d’en Salvador Vives i mare del vostre cosí germà en Miquel Vives, rabí, tenia una sinagoga a prop de casa vostra.
- Vives.- Com?
- Llorenç.- No ho sabíeu, vós?
- Vives.- No! Sí. Bé, sí que ho sabia (cabrejat, deixant-se caure sobre el seient).
- Llorenç.- Vós i les vostres germanes éreu als llimbs, llavors. Llavors i ara, pel que veig. Una generació ambigua, la dels conversos...
- Vives.- Ambigua? (crident) Sóc tan cristià i tan valencià com vós!
- Llorenç.- Ep! No cal que ho jureu. Més cristià, potser... Però més valencià? I un nap. Ah, ha, ha!(rient)
- Vives.- Bah! Com mesurar una cosa tan evanescent i estúpida?
- Llorenç.- Ah, no! Com s’aguanta el regne, sinó?
- Vives.- Borumballes!
- Llorenç.- Escolteu açò: “Vives, fidelíssim espanyol fill de l’Església Romana, de vida immaculada, les virtuts del qual voregen l’he...”
- Vives.- Tanqueu el bec, Llorenç! Fa segles que els Vives som valencians.
- Llorenç.- ¿Ha esborrat el temps l’arrel pròpia d’aquella nació que féu morir el pare?
- Vives.- Nació? Quina nació? Expliqueu-vos! L’única entitat que podria tenir aquest nom és la unió providencial de Castella i Aragó, ¿em sentiu?
- Llorenç.- ¿Espanya, senyor?
- Vives.- Justament!
- Llorenç.- ¿On és la seua mamella dolça, digueu-me? Quin tast té la seua llet? Ens hem adormit al seu braçat, cada nit, confiats com criatures?
- Vives.- Sou cec.¿Com aturar el vent de glòria que bufa al seu favor?
- Llorenç.- (després d’un silenci) Heu heretat una pèrdua, l’esfondrament d’un món.
- Vives.- I la seua imprescindible substitució, no ho oblideu! S’ha acabat el

romanç de les tres religions convivint en pau i harmonia... O és que voleu baixar al toll per a parlar, per correu, d'un tema tan delicat, tan fràgil?

- Llorenç.- (silenci)
- Vives.- Però digueu-me, ¿què hi tenia mon pare, als seus candorosos setze anys contra la mare de Déu!
- Llorenç.- Tremole pensant en els esguits d'aquella sang preciosa.
- Vives.- (silenci)
- Llorenç.- ¿Heu vist, senyor, estàtues de cartó i de fang calant-se foc, a tall de festa, pels carrers de València?
- Vives.- (després d'uns segons) Què artistes són!
- Llorenç.- (silenci)
- Vives.- Quina guitza! Acabem!
- Llorenç.- Renegats, traïdors, venuts...Ninots!
- Vives.- Què insinueu?
- Llorenç.- No res...
- Vives.- No fitem, no res! (cabrejat) Parleu clar, o calleu!
- Llorenç.- Com que no podien fer-los desaparèixer per art d'encantament...
- Vives.- Tornem al solc (fent-lo callar). Què passà amb ma mare? Tingué ella, com el pare, un juí semblant?
- Llorenç.- No ho remeneu més, per l'amor de Déu.
- Vives.- La veritat, us ho pregue!
- Llorenç.- La mare tenia catorze anys quan hagué de presentar-se davant del 'Sant Tribunal' per la mateixa causa què el pare.
- Vives.- 'Solum umbrae iura habent'
- Llorenç.- Com?
- Vives.- No res. La mare era una tomba!
- Llorenç.- Temps al temps. No us nugueu al pedrot ignominiós d'un passat, ail, tan recent. Heu de volar pel món sense entrebancs, a pesar de tot.
- Vives.- Volar? Com? Els deures, els llibres, les quimeres, les classes i les obligacions m'esclafen els ronyons.
- Llorenç.- I els morts, senyor. Els duem al coll, penjant a dreta i esquerra com un esquellot. Com l'esquellot què, circumstancialment, hem elegit lliurement.
- Vives.- Calla, calla! (després d'un emocionat silenci) Què faria jo a València?
- Llorenç.- Mentre gaudiu de l'amistat reial i sigueu 'fill de ningú' no us tocaràn un pèl...
- Vives.- ¿Què és això de 'fill de ningú'? Vols inquietar-me encara

- més?(esverat, nerviós) I això que ‘fill de ningú’ té gràcia, si no fora una desgràcia, ¿m’entens?...
- Llorenç.- (després d’uns segons) I vós m’ho pregunteu, filòsof? L’entorn, la ‘roda’, el veïnat, tan ‘selecte’, no us deixarien ser, ni fer, aquell o allò que vós voleu. El costum, ací, és afonar l’ànima del senyalat per tal que no sobresurta del clot.
- Vives.- Demagog!
- Llorenç.- Ca! Quan creus que la fera ha quedat satisfeta per un temps, torna de bell nou, reviscolada. I això que vós no heu judaïtzat, sinó tot el contrari.
- Vives.- Aquest punt ni tocar-lo, Llorenç. D’acord? Parleu-me d’allò que ningú, vora meu, no vol remoure. Què passà amb la mare? Què passà amb la mare?
- Llorenç.- Així ho faré ben aviat, senyor. Us ho promet. Sabem més o menys què passà amb els dos judicis que tingué, però ens temem que passarà a partir d’ara...
- Vives.- Em deixeu amb l’ai al cor!
- Llorenç.- No patiu. Els que no dubten se’n van de cap al cel... Us escriuré. I si us dic que vingueu de seguida, vingueu, ¿val? D’amagat, però vingueu. tinc una quimera que em rosega per dins...
- Vives.- Quina? Parleu, maleït!(desesperat)
- Llorenç.- Adéu, benvolgut fillol. No vos eixiu de la drecera que teniu marcada en eixe cabet privilegiat! “Heu de recollir del buit, o d’allà on siga, l’esperit verament catòlic de tot l’univers i empeltar-lo en l’ànima de la raça hispana, capacitant-la per a empreses, així mateix, universals...”
- Vives.- ¿Com?!
- Llorenç.- Això he llegit de vós, més o menys... Però clar, si no doneu la cara...
- Vives.- La cara? Què voleu de mí, l’autoimmolació? Que torne? ¿Voleu que torne a cara descoberta?
- Llorenç.- No he dit res! Sóc un bocut!A pesar de les nostres diferències us estime tant com m’estimava el pare. Sabeu què? Contemplant-vos detingudament, sembleu, permeteu-me la broma..., no, no, no vos ho dic, ah, ah! (rient, mirant un retrat actual)
- Vives.- Bah!
- Llorenç.- Una figura acadèmica, universitària, humanística, enmig d’una plaça...
- Vives.- Bon vent, Llorenç.
- Llorenç.- I bona barca! (eixint d’escena)
- Vives.- Adéu siau, Llorenç, adéu siau amic...(pensatiu) Què puc fer? Què haig de fer? Què em queda a les mans, en tot aquest *horror vacui*? Fer d’oïdor, en la distància, del socarrament pertinaç al què són

condemnat els meus allà a València, potser? Els meus? Qui són els 'meus'? Tots, Déu, són els 'meus' (mirant cap dalt). I de cada cristià. Tots, segons la fe, segons la meua fe... I en canvi...

Haig d'assumir la desgràcia dels fets que s'estan produint com si fora un 'fill de ningú', com diu Llorenç?; un desterrat, un 'autodesterrat' per pròpia voluntat, millor dit, sense el lligam fatal, eixorc, de la sang?; sense poder resar, implorar ni vindicar amb veu alta ni per escrit el dol ni la pietat... Deixar que la consciència de saber-ho s'escòrrega com l'aigua del meu damunt. Això mateix! No saber-ne res del què el Sant Ofici està fent a València amb els Vives & March.

Treure-m'ho del cap. Esborrar-ho per complet. Fer com si no anara amb mi... Tindre, fer-se, construir-se dia a dia, exiliada, una consciència adaptada..., o millor dit resolutiva, Vives, ¿m'entens? (diguen-s'ho a ell mateix) Una consciència 'exiliada', això és, que ha decidit volar per dalt dels entrebancs familiars, domèstics, i religiosos que, per res del món, i per tràgica que siga la perspectiva, no pugen dur-te a la paràlisi estèril d'un ànima trasbalsada, i trastornada, sacsejada pel terratrèmol què, ací i allà, s'està vivint, Vives. Necessites una consciència així, exiliada, ¿ho veus? Què tems, Vives? Què pots fer? Què podrien fer-te si volgueres prendre part i et ficares pel mig?...

Un esperit lliure i una ment creadora no pot condemnar-se a viure així, ¿comprends? A València diuen que 'fer com fan no és pecat'. ¿Com s'ha arribat a aqueixa, grollera, perversió? Quina mena de draps s'han de rentar a Roma, a Castella, a València, per tal què els Vives, els March i tota la parentela sospitosa de sang 'impura' deixen d'estar condemnats a la foguera?

ESCENA CINQUENA

Reunió familiar a casa dels March i Almenara.

L'Agutzil, davant la casa dels March i Almenara. Toca a la porta.

Agutzil.-

Blanquina March?

Blanquina.-

Jo sóc.

Agutzil.-

(Li entrega un sobre, i se'n va)

Blanquina.-

(Entrant en casa) Ai! Una altra convocatòria!(trencant el sobre)

La mare.-

I ara! ¿Què volen aquesta gent?

Blanquina.-

Què volen, què volen! (amb la citació del Sant Ofici a la mà).

El pare.-

Voldran que reces un poquet més, en llatí, i de carrereta.

La mare.-

Calla't tu!

- El pare.- Per què m'haig de callar? Deixa'm eixe manament, filla (llegint) El Tribunal del Sant Ofici de València convoca de nou na Blanquina March i Almenara, donzella... etc.etc.
- Blanquina.- (silenci)
- El pare.- Se t'acusa d'haver judaïtzat, ara. Que ho has fet 'per inducció familiar'. Què et sembla? (fent unna carassa)
- La mare.- Quan vegeu la vostra adorada filleta entre les flames, menejant-se com una babarota, riurem tots plegats.
- Blanquina.- Pare, mare, m'acompanyareu a declarar, ¿val? Perquè som cristians, ¿no és ver?
- El pare.- De cap a peus, filla. Fins a la punta de la fava!
- Blanq.- Pare!
- La mare.- Llenguallarg!
- El pare.- Doncs què? Estic 'tant' de bon humor, no sé perquè! Què vols que faça!
- La mare.- Bah!
- El pare.- Puc, ¿no? Encara que el món tremole, o se'n vaja a fer la mà!
- La mare.- Lluís, per favor!
- El pare.- ¿Ho haig de demanar perdó?
- La mare.- No mareges! (alçant-li la mà).
- El pare.- He perdut memòria. Oblide les frases rituals. Digueu-me, 'estimada', ¿com fa allò on s'accepta, amb inquietud però no sense resignació, 'que sia allò que el cel vulga'?
- La mare.- Resignació? De cap manera (amb la citació a la mà). Ens hi va la vida!
- El pare.- Vull dir, pobrets els Justícies! Què amargues han de ser les hores després d'haver dictat sentència!
- La mare.- No et precipites, ¿vols? Quina recomanació va fer-te el Justícia, filla?
- Blanq.- Ja us ho he contat, mare! (pegant una patada en terra, sobtadament enfadada)
- La mare.- Torna-m'ho a contar, filla.
- Blanq.- Vosté se'n recorda que als nou anys va fer-nos fer el 'dejuni del perdó', a ma germana i a mi?
- La mare.- Clar que me'n recorde. Durant dos anys no provàreu mos de carn immunda: ni freixura, ni ventre, ni budell.
- Blanq.- Que no férem més lo dit dejuni, perquè era vinguda la Inquisició, me digueren. I que férem intenció de viure e morir com a vers i penitents cristians d'ara endavant.
- El pare.- Ah, maleïts! Que ells no ne fan mai, de dejuni del 'perdó'?
- Blanq.- Aquesta pràctica era cosa judaica exclusivament, digueren. Llevat

- del divendres.
- La mare.- Clar. I?
- Blanq.- ¿No ho feia així tot lo món per a sanejar-se la sang?
- El pare.- Com? Sanejar-se la sang, quines coses...¿Què més van preguntar-te?
- Blanq.- Que devia obrir els ulls per a guardar “un gran secret”.
- El pare.- Si? Quin secret, filla? Dis-m’ho a l’orelleta.
- Blanq.- Un de ben gran, pare.
- El pare.- ¿La virginitat de Maria, potser? Vinga! No ens tingues amb l’ai al cor.¿La resurrecció de la carn putrefacta? Diques! ¿El misteri del foc inextingible de l’infern?
- La mare.- Quan callareu!?
- Blanq.- No vaig contestar-los.
- El pare.- ¿Per què?
- Blanq.- Tenia por.
- El pare.- ¿De què?
- Blanq.- Que m’obligaren a creure coses que jo no volia creure...
- La mare.- (interrogant-la amb la mirada)
- Blanq.- Coses que em rondinaven pel cap... L’altre dia mateix, jugant a daus en casa dels... Vives i Valleriola.
- El pare.- El mercader en draps?
- Blanq.- Sí. La mare ho sap...
- La mare.- Què és el que jo sé?
- El pare.- Què és el que la mare sap?
- Blanq.- Res. No res (...) Doncs estàvem jugant i..., no sé qui, digué, que si abans de morir no hi creus en la Trinitat no et pots salvar per molt que jures.
- El pare.- Caram!
- Blanq.- I, ¿sap què, pare?Lluís, Lluís Vives i Valleriola, va dir tot seguit que això de la virginitat de la Verge era difícil de creure...
- El pare.- Eixe xicot no té pèls a la llengua.
- La mare.- Eixe xicot faria bé en serrar la boca.
- Blanq.- A mí em cau molt bé.
- El pare.- Tenen panís, no? Mercaders en draps!
- Blanq.- Doncs l’han citat a declarar.
- La mare.- ¿També a ell?Ai!
- Blanq.- També! Mentre m’interrogaven, no podia deixar de pensar que...
- El pare.- Què?
- Blanq.- És que em fa basarda el dir-ho...

- El pare.- Vinga, tova!
- Blanq.- No m'ho crec. Que no m'ho crec!
- La mare.- Però xiqueta!
- Blanq.- ... el Mesies encara no ha vingut al món, ¿veritat?
- La mare.- Serà bleda!
- Blanq.- Només ho vaig pensar! Per què haig de creure-m'ho?
- El pare.- Qui mana sempre té a mà 'raons' per a fer-te entrar en raó.
- La mare.- Com?
- Blanq.- Això no és cap argument, pare.
- El pare.- Argument? Què és això?
- La mare.- T'acompanyarem a declarar, filla. I tu, fes-me el favor de ser discret. No digues una paraula de més, ni faces comentaris dels teus.
- El pare.- Com vós maneü, regina meua. Procuraré estar digne i solemne com un titot.
- La mare.- Bocut!
- El pare.- (fent-li una reverència)
- Blanq.- Mmm.. Per cert, Lluís vol demanar-me.
- El pare.- ¿Lluís, Lluís Vives? ¿El 'drapaire'?
- Blanquina.- Ho dieu com si vos molestara, pare.
- El pare.- Al contrari. M'encanta!
- La mare.- Me'n recorde com si fóra ara. A la sinagoga del seu germà Salvador. Com us vàreu mirar!
- El pare.- L'estimeu de veritat, Blanquina?
- Blanq.- Sí. No sé...
- El pare.- Ho sabré jo. Els Vives estan mol vigilats. Aneu en compte.
- Blanq.- No em féu por, ¿voleu?!
- El pare.- Tots els jueus que tenen amb què estan vigilats.
- Blanq.- Nosaltres, els March, també?
- La mare.- No tindríem res a envejar-los, però...ací... (senyalant el pare)
- Blanq.- ¿Què?
- El pare.- Bo. Així haureu de...
- Blanq.- ¿Què?
- La mare.- ¿Què insinues, tu?...
- El pare.- Jo? Res. Però ja m'enteneu..., no siga que el Tribunal s'interpose pel mig i ...

- La mare.- Posa't un boç! Li fas por a la xiqueta! Si arribeu a maridar-vos jo t'assegure 1.000 sous d'aixovar, filleta.
- El pare.- ¿Sense consultar-m'ho?(apart) No sé d'on hem heretat els March aquesta facilitat esfereïdora en acceptar, dolçament, els dictats despòtics de la vida marital.
- La mare.- Aneu-vos-en d'ací, dimoni!
- El pare.- No mengem alguna coseta primer? El motoret em fa raca-raca.
- La mare.- Us espereu un poc, descregut. Reseu mentrimentres, que bona falta vos fa.
- El pare.- (ix momentàniament, però s'espera darrera la porta, escoltant-les)
- Blanq.- Mare!
- La mare.- Què? M'espantes!
- Blanq.- Veurà...
- La mare.- ¿Què passa?
- Blanq.- Estic prenyada (a l'orella).
- La mare.- Filla...!
- Blanq.- Ja sap com són els hòmens. Però tot està arreglat.
- La mare.- Filleta meua, si ets una nena! (ploriquejant, enrabiada).
- Blanq.- Sap quina dot vol deixar-li sa mare al Lluís? 10.000 sous. Què li pareix?
- La mare.- Mare de déu! Voldria...(alçant-li la mà)
- Blanq.- Què! Bova! Vinga! (abraçant-la).
- La mare.- I el vostre pare sense saber-ne res.
- Blanq.- Ja li dirà vosté. Què vol que faça?
- La mare.- Ell, pallús...
- Blanq.- El 6 de gener vinent ho farem públic davant notari.
- La mare.- ¿Què? ¿Qui?
- Blanq.- No ho sé! El notari dels Vives, crec.
- La mare.- Ai! Els dos heu de declarar, i us voleu casar!
- Blanq.- Així estan les coses.
- La mare.- Com és ell, el bordegàs? Conta'm!
- Blanq.- Mare!
- La mare.- Tinc dret, no? Amb permís de qui t'ha deixat com estàs?
- Blanq.- L'amor és cec. Què féieu vós quan éreu jove?
- La mare.- No me'n recorde. Mentida! Me'n recorde molt bé. Aguantar-nos. Resistir la cremor...
- Blanq.- Ell és dolç, però ferm... Tossut fins i tot.
-(De sobte entra el pare)-

- La mare.- Mira'!!
- El pare.- Excuseu-me! M'havia quedat a escoltar-vos darrera la porta, a consciència, com un pecador compromés.
- La mare.- Ai! I?
- El pare.- Així que resistir la cremor, eh! Resistint la cremor! (mirant la dona).
- La mare.- Bah!
- El pare.- Veniu ací (abraçant-les). Tens la meua benedicció, ja ho saps (a la filla). Dos anys enrere dos tios-avis d'aquest fruit que portes al ventre van ser ajusticiats. I l'any passat mateix cremaren l'avi matern (acaronant-li el ventre). Ja ho veus. Què fàcil! Però no ho propaguem. Som així. Així d'imbècils. Ho sentim dir, de passada: "mira, li ha tocat a aquell, o a aquell altre...», però tanquem portes i finestres arrecerats a les nostres llars, com si escoltàrem ploure.
- La mare.- Els jòvens estan més vigilats que ningú.
- Blanq.- Mare!
- El pare.- Sí! No heu olorat mai la fetor de carn socarrada d'un dels nostres allà a la plaça?
- La mare.- Per favor!
- El pare.- Estem cagats! Ens caçaran a tots com a rates.
- Blanq.- Pare!
- El pare.- Aquest tenia un accent estrany, ¿veus?... Per moments semblava cristià, i valencià, com qualsevol,...Però no!, no era cristià, ni tampoc valencià...Quina pinta que fan, mare de Déu!
- Blanq.- Pare!
- El pare.- Aquell altre, no tan sols té un deix lleig, sinó que accentua els mots deliberadament per a fer-se entendre amb propietat... Llops amb pell d'ovella. Això és el que són. En quant poden prenen honra, favors de reis i senyors, es barregen amb fills i filles de cavallers, cristians de tota la vida, i escampen la corrupció per allà on van. Compren i venen sense consciència de Crist...Viuen d'oficis benestants... No volen llaurar la terra. Això faltava! Mai no perden el costum judaic de menjussar gasòfies i calderades repugnants. Es casen entre ells, porcs! Cultiven, encara, una llengua morta que no serveix més que per a condoldre's de les desgràcies del món; o per a maleir-les; o per a celebrar, xenòfobs, ells, els estralls del temps...
- Blanq.- Pare!
- El pare.- Això sí. No sé com s'ho fan però són desperts com el dimoni.
- Blanq.- Mare, digueu-li que calle.
- El pare.- Us heu de batejar ràpidament. Dis-li'ho a Lluís...
- La mare.- Però si ja està batejada, desmemoriat!
- El pare.- Sou un perill, filleta, perquè ara podreu competir disfressats de cristians amb els 'vells cristians' de sempre, que ens volen morts,

- Blanquina. No és normal que una xiqueta de quinze anys...
- Blanq.- Setze.
- El pare.- ... haja estat, de nou, citada a declarar.
- La mare.- Però si la xiqueta no ha fet res!
- El pare.- Vos pareix poc no creure que el Mesies ha vingut al món per salvar-lo? Cal buscar ajut, influències, favors...
- La mare.- Com! A qui?
- El pare.- Preparar la declaració. Que no se't note que dius mentides.
- Blanq.- Si no ne dic!...
- El pare.- (exaltat) Que no se't note que dius mentides, dic!
- Blanq.- Jo no ne dic, pare!
- El pare.- Doncs deus dir-ne. Les que facen falta, ¿m'entens? No volen que cregues, de veritat, allò que t'obliguen a creure. O sí, vés a saber. És igual. El que volen és obediència, submissió, acatament... de les dents cap enfora ¿m'has comprés?
- Blanq.- (silenci)
- El pare.- Vinga! Coratge! El primer que fan es confiscar els béns dels acusats, els quals, en cas de ser condemnats, acaben en mans del fisc reial! Quant tenim a la caixa?
- La mare.- Detureu-vos!
- El pare.- Creieu que em xuple el dit jo, o què? Voleu veure la llista de tots aquells veïns que 's'han esfumat'?
- Blanq.- Ell m'ha dit...
- El pare.- (mirant-la en silenci)
- Blanq.- ...Lluís. Té amistat amb un tal Llorenç...
- La mare.- Qui, dius?
- Blanq.- Un amic de la família, que coneix un membre del Tribunal...
- El pare.- Em de parlar-li! Dis-li'ho al teu enamorat. Farem el que siga. El que siga, m'entens? Tot pel fruit que dus ahí dins.
- Blanq.- I si no vol? O no pot... fer-hi res?
- La mare.- Calla't, Blanquina!
- Blanq.- I si és pitjor enredrar-ho?
- El pare.- Pitjor? No me'n parles!
- Blanq.- Li parlaré.
- El pare.- Vinga, no ens posem nerviosos. Fem un mosset, ¿val?
- Blanq.- No tinc fam, jo...
- Sa mare.- Has de menjar, filla!
- Son pare.- Deixa de pensar en el poca-vergonya del Valleriola, i vine a taula.

Blanq.- Vives i Valleriola, pare! Per favor!
 El pare.- Anem! Malparit! (en veu baixa)
 La mare.- És el juí allò que la neguiteja. Què no ho veus?

ESCENA SISENA

Agutzil.- Cementeri d'Alzira. El soterrador, pare i fill, desenterren els ossos de Blanquina March i Almenara, mare de l'humanista, que morí de pesta fa 20 anys fugint de València (fa mutis pel fòrum).

El Soterrador i el seu Fill (un xiquet encara) caven en una tomba per tal de desenterrar-ne els ossos.

Fill.- Com creix la brossa.

Soterrador.- Quin mal féu en vida, desgraciada, per a rebre aquest ultratge?

Fill.- Per què la desenterrem, pare? Quina pedra més humida!

Soterrador.- Diuen que la pesta, a València, va ser tremenda! No toques res!

Fill.- Mire quin cuc!

Soterrador.- Cava!

Fill.- ¿Quina pesta? Com s'arrossega!

Soterrador.- Però per què dimonis morint al Lloc de les Rahanes de Xàtiva van soterrar-la ací, a Alzira? (es pregunta, quimerós, deixant de cavar)

Fill.- ¿Morien tots, pare? ¿Quants anys fa, de la pesta?

Soterrador.- Saber escoltar, això és! M'ho deia mon pare. Ja veus els centenars que he soterrat...Vingué gent de València i tot. Xuetes. Però cava, no t'encantes!

Fill.- Qui?

Soterrador.- Fills de sa mare!

Fill.- ¿Qui, diu?(cavant)

Soterrador.- Com tots, redéu! O és que ells no tenen dret? (fa, obsedit, com si no vinguera a to)

Fill.- De què parla?

Soterrador.- El teu amic Samuel, què?

Fill.- Què de què, pare?!

Soterrador.- La senyora Verònica, la veïna, què? Don Josep, el mestre.

Fill.- ¿Què, què?!

Soterrador.- Convertits, redéu! (cavant) Convertits, o a la foguera!

Fill.- Quan anirem a la festa gran de València, pare?

- Soterrador.- L'any que ve, si Déu vol.
- Fill.- L'any passat va dir-me el mateix.
- Soterrador.- (cavant)
- Fill.- Els que van a la foguera són tots criminals?
- Soterrador.- ¿Veus?(esclafant un terròs amb la mà) La terra no rebutja ningú. Abans no podien soterrar-los en lloc sagrat. Tots tenim un lloguet preparat ací baix.
- Fill.- Per a què volen els ossos, ara, des de València?
- Soterrador.- Per a fer un brou de jueva. Ah!, quina ocurrència! (rient destarifat)
- Fill.- Vinga! No m'enganyes, pare.
- Soterrador.- Com has dit, brivall?! (pegant-li un carxot).
- Fill.- Perdó. No m'enganye.
- Soterrador.- ¿Saps per a què volen els seus ossos? No t'ho creuries mai!
- Fill.- ¿Per a què?
- Soterrador.- Per a cremar-los a la plaça.
- Fill.- Per a cremar-los...(com un eco).
- Soterrador.- Sí. Públicament. Després de 20 anys de morta. Ací tenim el taüt. Alerta amb l'aixada. Traguem-lo a fora. Bona fusta. Ho veus?
- Fill.- Blanquina March, 1473-1508 (llegint la inscripció). Morí jove.
- Soterrador.- Depén...La vida s'ha allargat. Però, ¿saps què?
- Fill.- (silenci)
- Soterrador.- Continuent caient cm a gafarrons. Vinga! Netejem el taüt. Té el raspall, fill (donant-li'l) Fes que brille.
- Fill.- I si aquests ossos no foren de la morta?
- Soterrador.- Ca!, romancer...M'estranyaria molt. El vell enterrador —tu no l'has conegut— no soterrava ningú que no estiguera perfectament en orde.
- Fill.- Voldran conservar les sendres en una urna, pare. La fusta encara fa olor.
- Soterrador.- No digues bestieses. Només hi ha una raó.
- Fill.- (silenci)
- Soterrador.- Per diners.
- Fill.- Com?
- Soterrador.- Tan cert com que Déu vindrà al món sense avisar. Aquesta morta val, com a mínim —si no vaig errat— 5, 7, 10.000 sous. Se n'anà al cel abans de ser condemnada, pobreta. Segur! Pugem-la al carro.
- Fill.- Vol dir que la pesta se l'endugué abans de...
- Soterrador.- Equelicuà! No estàs bovo, no. Au, tira, què ens estan esperant!

Fill.- M'ha promés que enguany anirem a València a vore la festa, eh?
 Soterrador.- Vés en compte no et furten l'animeta.
 Fill.- Quina animeta?
 Soterrador.- L'animeta, redéu!
 Fill.- Em dóna igual. Vull anar!
 Soterrador.- València crema, eh!Vés al tanto!
 Fill.- Anirem! Anirem!

ESCENA SETENA

Agutzil.- Les tres germanes menors del filòsof han rebut 'clamosa' — acusació del fiscal de la Inquisició— contra la memòria i els béns de la mare, per via de constrenyiment (fa mutis pel fòrum)
 Germana A.- Ai! Què volen ara? (reprimint el plor)
 Lionor.- Als vint anys de morta! (amb la citació a la mà).
 Germ.A.- Quatre anys fa de l'execució del pare.
 Lionor.- Volen que els hi tornem el primer pagament de la dot de la mare que guanyàrem en el primer pleit (llegint).
 Germ.A.- Però...
 Lionor.- Acusen la mare, també, d'haver judaïtzat...
 Germ. B.- ¿Quines proves tenen?
 Lionor.- Les que vulguen!Totes! ¿Ells...?!
 Germ.A.- (Ploriquejant en silenci).
 Germ.B.- (després d'uns segons) Li has escrit?
 Lionor.- Per a què? Per a què, redimoni! Quin dret tenim de fer-lo patir?
 Germ.A.- Si hem de patir, patim tots, ¿no? ¿S'ha molestat en alçar la vista més enllà dels seus papers? ¿Ha mogut un dit pels seus?! ¿Per què nosaltres sí, i ell no?
 Germ.B.- Oblidem-lo!
 Lionor.- Descastada!
 Germ.A.- Quan no has conviscut no és gens difícil.
 Lionor.- És el vostre germà, per abandonades que ens tinga.
 Germ.B.- Podríem haver-lo tingut al corrent. La dot de la mare no és qualsevol cosa.
 Lionor.- Vols dir? (amb sorna)

- Germ.B.- Obligació de patir no'n té ningú!
- Germ.A.- Ell és el primogènit!
- Germ.B.- (després d'un temps) On són les seues 'reials amistats'? És que un Tribunal del Sant Ofici té més força que les testes coronades de mitja Europa?
- Lionor.- Què es penseu que són... les 'testes coronades'? De qui depenen en bona mesura?
- Germ.A.- De qui depenen? Què vols dir?
- Lionor.- Roma és la que fa i desfà, ignorants! Clar que estan embolicades perversament la tiara i la creu. Embolicades des de ben avall en un do'm, dona'm que... Prou!
- Germ.A.- Però...
- Lionor.- Prou!
- Germ.B.- Sabeu a quants ens han cremat, fins ara? T'inc la llista a mà!
- Lionor.- No som la única família on han mossegat de ferm!
- Germ.B.- (contant amb els dits). El pare...
- Germ.A.- El pare (contant amb els dits).
- Germ.B.- L'oncle Salvador, germà del pare... L'àvia Esperança... Na Castellana Guioret, dona de l'oncle Salvador... Beatriu March, cunyada de l'àvia.
- Germ. A.- Beatriu March, tens raó!
- Germ.B.- Beatriu Valleriola, cosina seua.
- Lionor.- He dit prou!
- Germ.B.- N'hi ha tres més sota judici. I quatre esperant sentència.
- Germ.A.- No saps mai quan t'amollaràn la corda.
- Lionor.- Hem de renunciar! Mirem pels nostres fills!
- Germ.B.- Què?
- Lionor.- Canviar de costums. Canviar d'amistats, ¿m'enteneu? Evitar la parentela. Barrejar-se amb els cristians. Feu-me cas, si volem continuar vivint a València!
- Germ.B.- Tancar-se a casa?
- Lionor.- No! Què creuràn què fem! Eixir. Anar a la Seu, sovint. Confessar-se. Deixar-se veure...
- Germ.A.- Així, ¿per obligació?
- Germ.B.- ¿Confessar-se? Per ahí no passe!
- Lionor.- ¿Per què no t'has de confessar?
- Germ.B.- No puc. No podria.
- Lionor.- Doncs ho hauràs de fer per força.
- Germ.B.- ¿Quants pagaments queden per a retornar-los la dot de la mare?

- Lionor.- Tres. Dos de 500 sous, i un de 250.
- Germ.B.- ¿I prou de per vida? ¿Ho hem de viure penalitzades fins que ens tremole el pols, o ens caiga la bava?
- Lionor.- No tenim escapatòria! Engolir-nos l'amargor. Fer com si visquérem!
- Germ.B.- Fer com si visquérem... Quines bovades dius. La religió dels pares ja no és la nostra, ¿no? O sí? La veritat!
- Lionor.- Dona...
- Germ.B.- Ells mateixos no sabien ja què practicar, pobrets.
- Lionor.- No digues això. No es de veres.
- Germ.B.- Judaïtzaven, però sense convicció. Una flameta que anà apagant-se apagant-se...
- Lionor.- Pagarem! Ens apretare'm la sivella, però pagare'm!
- Germ.A.- Fills del dimoni!
- Lionor.- Fare'm el que siga per a que mai més, mai més, li peguen foc a ningú Vives ni a ningú March!
- Germ.A.- (després d'uns segons reflexius) Ben dit, germana!

ESCENA VUITENA

- Agutzil.- Darrera escena. Processó pels carrers de València. Creus, estendarts, senyeres, poble. Els Justícies del Tribunal del Sant Ofici, encaputxats, presideixen la crema dels ossos de na Blanquina March i Almenara. Veuen aquell que no vol ser vist (senyalant-lo)? És en Joan Lluís Vives i March, l'humaniste, que ha vingut d'amagat a València en saber que les despulles de sa mare anaven a ser cremades públicament. A l'altre cantó, de dol, les tres germanes (fa mutis barrejant-se entre la gent)
- Vives.- Són elles, veritat?(senyalant amb el cap les seues germanes)
- Llorenç.- Vint anys després.
- Vives.- Vint-i-un anys, per a ser exactes.Tapa'm!
- Llorenç.- Com?
- Vives.- Tapa'm, per favor! Amaga'm!
- Llorenç.- (amb sorna) Com tapar una eminència com vós, popularíssima a casa seua?
- Vives.- Llorenç!(cabrejat)
- LLlorenç.- Perdoneu-me la joguesca.Tasteu l'essència enverinada del Meninfot eternal...

- Vives.-   ¿Com?
- Llorenç.-   Vull dir de la València eterna.
- Vives.-   Per favor, Llorenç!
- Llorenç.-   Res, no he dit res! Quimeres!
- Vives.-   Els grecs ja usaven d'aqueixa manera de raonar.
- Llorenç.-   Ca! Aquells sí que tenien déus de carn i ossos virtuals amb els quals poder conviure. Però qui s'en recorda d'ells! Què bé que hàgeu vingut!
- Vives.-   No m'ho crec! Han envellit, eh! (senyalant les germanes).
- Llorenç.-   El temps mai dorm.
- Vives.-   De vegades em mire a l'espill, de reüll, fugint d'allò que no vull veure, a desgrat d'aquell desig animal que posseïm, aquella inèrcia, m'entens?, de fer el contrari, sense arribar a saber quin setciències és aquell borinot que hi ha allà dins vigilant-me.
- Llorenç.-   Per favor, senyor, amb el sol que fa! Però mireu això!(senyalant el taüt, damunt d'un carro). Ahí la teniu, pobreta (passant lentament). La llarga grapa de la 'justícia' arriba a l'altre món, al Llimb, al Purgatori o allà on s'aguanta la burrera..., i torna a la terra com si res...
- Vives.-   Què inspirat esteu! Ho sabíeu, veritat, Llorenç? Ho sabíeu! Per això m'heu fet vindre. No m'ho crec. No puc..
- Llorenç.-   Sovint els ulls van per un cantó i el cor per l'altre. L'aire és ple de miasmes infecciosos, senyor. Ens carden tant a tort i a dret!
- Vives.-   Qui és aqueix?(senyalant un prohom)
- Llorenç.-   Qui?
- Vives.-   Qui porta la senyera.
- Llorenç.-   Ah! Ni ha tants! Meritoris, pidolaires de glòria provincial unflats d'una cosa misteriosa que en diuen 'valenciania'. Fan cua per portar-la, senyor. Coses nostres. Massa anys fora. Massa llibres. Massa fred!
- Vives.-   Poseu-vos el boç, Llorenç (cabrejat).
- Llorenç.-   Perdoneu-me. Estic desnugat. Com arrosseguen el cull!
- Vives.-   Llorenç!
- Llorenç.-   Perdó!
- Vives.-   Quin esplendor! (senyalant la processó)
- Llorenç.-   Tètric. Ens acostumem a tot tan fàcilment... Fins i tot al seu contrari. Celebrem la mort pel matí i a la nit ja estem a punt.. per a 'lo' que siga... O al revés. Però mireu!

(De sobte apareixen uns 'angelets' sobre dos cavalls blanc anunciant-li al món la virginitat de Maria. Canten: "Ah del cel, ah del cel..

Hui s'ha rebut, hui / s'ha rebut del cel / una nova gran, ben gran. /

Tota la Cort Celestial /en majestat pura / festegen la Concepció /la Concepció de Maria./ Animeu-vos tots els bons cristians / que el seu Fill ha vingut /al món sens pecat.

(En acabar el cant esclata una traca o dos).

Vives.- Aquesta celebració sembla esborrar de manera perversa, injustificada, la impostura que l'ha promoguda. Déu meu, Llorenç!

Llorenç.- És fantàstic! En un principi diuen que les coses foren vertaderes...

Vives.- Un acaba comprenent, 'comprenent-ho'...

Llorenç.- D'aquella manera, veritat? Maleïts! Ni el cel ni l'infern, si no ho fem nosaltres, recordaran la causa dels damnats.

Vives.- Què fan ara?

Llorenç.- Obrin el taüt. Trauen els ossos. Els deixen damunt la pira. Escrupulosament. La vostra germana major (Lionor) s'ha desmaiat.

(Redobla el tambor d'execucions. Calen foc a la pira).

Llorenç.- Tot s'ha consumat. I així i tot, la representació...

Vives...- Calieu, Llorenç, dimoni! (amagant el plor)

Llorenç.- Li fan l'última prosopopeia. En el futur, qui sap, potser podran esbrinar si els seus ossos eren, o no, autèntics. Desgraciats!

(Beneeixen les cendres).

Vives.- Agraïsc el gest, després de tot. Creu-me. Més de vint anys sense ella, i ara, de colp, em ve tota la infantesa als ulls.

Llorenç.- La benedicció, senyor? Hi han gestos ben socorreguts, ¿no?

Vives.- Llorenç, "punyetero", no us heu de doldre de res mai, vós?

Llorenç.- I tant! No us faig la guitza a posta. Redeu si haguera de fer inventari de greuges, jo!

Vives.- Porta'm a la porta dels serrans. D'immediat! (començant a caminar, allunyant-se pels carrers)

Llorenç.- Quedeu-vos un parell de dies més. Us ho prec.

Vives.- Ni un segon! Què voleu, que em reconeguen i em posen a la llista? No vull que m'escodrinyen les costelles. Tinc el fiacre esperant-me, ¿no?

Llorenç.- Espere!

Vives.- Doncs no el fem esperar. Allunyem-nos cap al nord, a sentir el dolç caliu del fred i la temprança, d'on no deuria d'haver tornat mai més!

Llorenç.- El fred i la temprança dolços, senyor?

Vives.- Veniu amb mi, Llorenç. Vinga!

Llorenç.- M'és impossible ara, senyor. Gràcies. Però espere pujar a visitar-

vos promptly. Així podré enyorar per uns dies tanta llum, tant de bramul, tant de defici i tanta ‘justícia’!

- Vives.- Escrigueu-me doncs, mentriments
- Llorenç.- I vós, senyor. No us n’oblidau.
- Vives.- Envieu-me les vostres cròniques saboroses.
- Llorenç.- No vos en penedireu, després?
- Vives.- “¿Quo spectat oratio?”.
- Llorenç.- Llàstima! Però d’acord, d’acord, siga el que siga!
- Vives.- Assabenteu-vos sobre quin dels Vives, o dels March, queda, llevat de mi, clar, per calar-li foc públicament, I féu-m’ho saber.
- Llorenç.- Poseu-vos el boç, vós, ara! No deuriu fer broma amb segons quines coses. Vós menys que ningú.
- Vives.- Bah! Ara què més dóna! “Quod luctor, infructuosus, in spectrum”?
- Llorenç.- Traduiu-m’ho. Ara no m’han agradat gens ni el vostre gest ni les vostres paraules.
- Vives.- Per a què lluitar infructuosament contra les ombres, on els fats, cecs, ens espanten? No m’ho tingueu en compte, per favor! Tostemps la sang tocant peremptòria a la porta, déu! I les fulles en blanc...
- Llorenç.- Sabeu què? Vaig somiar que portàveu una bandera i marxàveu, desesperat, pels carrers, al davant d’un regiment de morts (aturant-se)
- Vives.- De morts o d’espectres?
- Llorenç.- Bo... Dels esquelets bellugadissos dels morts, diguem-ne.
- Vives.- Llòbrec!
- Llorenç.- Era una bandera blanca com un llençol. Corríeu fins arribar a una gran plaça, plena de gent.
- Vives.- ¿I?...
- Llorenç.- Doncs en arribar al redol de la plaça, els espanta-pardals que arrossegàveu al darrera s’amagaren entre el públic en un tres i no res, deixant-vos sol com un mussol.
- Vives.- Voleu no furgar més?
- Llorenç.- Encara no he acabat. El populatxo, ablanit, després d’una lleugera vacil·lació emocional filla dels seus nobles sentiments...
- Vives.- Llorenç!
- Llorenç.- ...els rebutjà amb violència tornant-los, a patades, al vostre costat. Vós, llavors, amb la sang a les galtes, abatut, principiàreu a bramar no sé què, ni contra qui, amb els braços oberts cara el cel.
- Vives.- Bufa!
- Llorenç.- De sobte, obrint-se pas entre la multitud isqué un Jurat de la

Ciutat que us entregà un ramell de flors i, prenguent-vos de la mà (fent el què diu) us portà amb diligència dins la ‘Casa de la vila’ entre l’aplaudiment general.

- .Vives.- Preciós!
- Llorenç.- Llavors vaig despertar-me.
- Vives.- Vaja! ¿I què fou del meu regiment?
- Llorenç.- Deuen estar esperant-vos encara, pobrets!
- Vives.- Quin misteri, els somnis...Bo. Llorenç, adéu! Si veieu la meua germana Lionor, digueu-li que em teniu ‘discretament’ al corrent.
- Llorenç.- No patiu.
- Vives.- ¡¡Per res del món ha de saber que he vingut!! ¿Estem?!
- Llorenç.- Adéu siau, filòsof. Seré una tomba.
- Vives.- Ah! Vos ho pregue, amic! Quina malícia vos tinc...
- Llorenç.- No oblideu València abans que no s’ofegue en la foscuria...
- Vives.- Teniu raó! Però quin malson! La recordaré al meu pesar!
- Llorenç.- Veig la vostra estàtua presidint alguna plaça d’aquesta ciutat afortunada.
- Vives.- No us burleu més, vinga! Afortunada? D’acord completament! El seu cel blau deu haver-me donat alguna cosa més que desconec. També el desig, fatal, de fugir d’ella... i la impotència, potser, de no poder ni viure-la, ni tornar a veure-la.
- Llorenç.- Què innocents són els carrers!
- Vives.- I les pedres, els mercats, les places, ¿no et fot? Perdó!
- Llorenç.- La veig com si la tinguera al davant...Vós, en estàtua, enmig la plaça, amb un llibre obert a la mà, el cap cobert amb un original barret acadèmic...
- Vives.- Ai!
- Llorenç.- Què imbècil sóc!
- Vives.- Algun dia...
- Llorenç.- Què, senyor?
- Vives.- Res. Salut, Llorenç
- Llorenç.- I força. Bon viatge!

FI

Fotografia: Maria Magdalena Ruiz Brox